

Några anteckningar om Sällskapet för uppföring af en och sedlig modersvård. Utöfvar med anledning af Sällskapets femtioårsiga tillvaro. (Författad af Sällskapets Ordförande Axel Rönner.)

En författare säger: vill man lära känna en tids eller ett stället osedliga eller sedliga tillstånd, skall man blott gå på ginnan; som ginnan är, så är samfundet. Detta är ett sannt och tankvärdt ord. Hurudant hade väl Sverige varit under och efter sina många strider inom och utom landet, om icke samfundets oöfver varit friska, om icke den sedliga kraften gifvit helsen och must åt samhället?

Hemmet välsignelse har i rikligt mått stömmat öfver vårt land; hemmets lycka har varit mannens kraft i många dagar; tankar på hemmet har gjort honom stark i striden. Derfor har ock vår kultur ständigt gått framåt, därför har känslan af frihet och själfständighet insugits med modersmjölken.

Hemmet är uttrycket för familjen; familjen är statens grundpelare. Men i hemmet är modern hushållningens skyddsgudinnan, uppfostrarens och värdarinnan. Karakteren är resultatet af hemmets lif och uppfostran.

Ytterst beror sålunda allt i vårt samhälle på moderns värd. Att modern värd om, strålar i barnets hjerta in den kärlek, som är tillvarens grund, värd och mål; är den sedlig, inympar den hos utövningen den sinnets kraft och styrka, som gör arbetet lätt och leder farkosten undan förvimmelsernas blindskar.

För samhället är det därför af yttersta vikt, att modern värd är om och sedlig, det vill säga god. Helt visst är detta därför också ett af de högsta ändamål, den menskliga välgörenheten kan sätta som sitt mål.

Detta mål har Sällskapet för om och sedlig modersvård satt sig för och nu i ett halft sekel arbetat för.

x x

Sällskapet bildades i december 1849 på inbjudning af fru Laura Fähræus, gift med dåvarande landshöfdingen öfver Göteborg och Bohus län, statsrådet Olof Immanuel Fähræus, den bekante vetenskaps och statsmannen. Stiftelseuppropet är säkerligen författadt af honom och är i och för sig af så märklig art, att det ännu förtjänar ett lifligt beaktande. Det lyder så:

De många inrättningar, som i vårt
fädernesland den verksamma men-
niskokärleken stiftat, hafva med allt
det goda de åsyftat och äfven till en del
åstadkommit, likväl medfört flere o-
lägenheter och missbruk ibland den
folkelass till hvars hjälp de blifvit
grundlagda. — I stället för att upp-
muntra till en på arbetsamhet och
Christlig dygd grundadt sjelfbestånd,
(den enda grundliga hjälp, som kan
meddelas) hafva de bekklagligen gifvit
anledning till motsatta förhållanden,
till minskad omtanke och flit samt
ett lättsinnigt förlitande på det all-
männas understöd, såsom en af lagen
och samhället försäkerad tillflykt
för hvar och en behöfvande och kla-
gande, den må vara på hvad sätt som
helst, äfven genom lasten och brot-
tet, kommen i behof. — Så bör-
ja smänningom föräldrar, och sko-
la framgent allt mera fortpara att
tro sig kunna frisäga sig från sina
barns både vård och uppfostran, den
de, af vanan och inrättningarnes verk-
samhet föräledda, anse tillhöra sam-
hället, såsom en makt, den der äger
att tillhandahålla hvar och en dess
behof, och hvarigenom således hvar
och en smänningom förgäter sin pligt
att följa Skaparens i naturen före-
lagda ordning: arbetsamhet - omtan-
ka - och derpå grundadt sjelfbero-
ende. — Följderna af detta förhål-
lande, hvilket icke otydligt visat
sig, äro lika fördrefliga för en-
skildt, som allmänt väl. — Då äg-

tenkskaplig sammanlefnad upphört
 att utgöra den husliga trefnaden, då
 barnen icke mera äro föräldrarnes
 ära och blifva på älderdomsdagen
 hvarken deras glädje eller stöd, då
 de ifrån de första dagarne äro främ-
 lingar för Faders- och Moders- huset,
 då de derifrån intet arf få medfö-
 ra af Gudsfruktan och de goda seder-
 nas öfning, då både föräldrar och barn
 synnerligast tänka på att, utan allt
 eget arbete, med tiggande under tu-
 sen skepnader, eller med ännu brotts-
 ligare medel, vinna bröd och boning för
 dagen, så är ofelbart den stora välgöran-
 de naturordningen rubbad. - Samhäl-
 lets och menskligetens välfärd för-
 drar, att den återgår till hvad den va-
 rit, i sig själf är- och bör- vara. -

Man vågar derföre tro, att en in-
 rättning, som uppmuntrade föräl-
 drar i allmänhet och Mödtrar i syn-
 nerhet, att omtänksamt, flitigt och
 redligt arbeta för egen och sina
 barns bergning, uppfostran och värd,
 samt i synnerhet föreläsa dem uti
 en af lefnaden bevisad Gudsfrukt-
 tan, en sådan inrättning vågar man
 tro vara den med tidens kraf bäst
 öfverensstämmande och så vidt ge-
 nom yttre medel ske kan, bäst mot
 ändamålet svarande. - Man vill
 derföre hoppas, att genom den, seder-
 na skulle smänningom upphjelpas,
 arbetssamheten upplifvas, huslig tref-
 nad och lugn beredas, ägtenskaplig
 endragt och samverkan till det upp-
 växande släktets sedebildning upp-

5
44

sedlig modersvård, bevisad i snuggighet, ordentlighet samt en i dygd och Gudsfruktan efterdömlig uppfostran, såsom den första och beftergiftiga ste fordran. — Till sådana Mo-
drar, på hvilka dessa omständig-
heter inträffa, meddelas hvarje år så mycket, som tillgångarne kun-
na medgifva, allt efter barnens an-
tal, Modrarnes behof, eller öfri-
ga förhållanden. — Skulle någon
Moder efter erhållit understöd
befinnas afvika ifrån föreskrif-
ne pligter, indrages understödet
oavkortligt.

3.

Sällskapet består af obestämmt an-
tal ledamöter; af hvarje ledamöt er-
lägges en årlig afgift af 5 Rf rgs.
Af dem, såväl fruntimmer, som Her-
rar, som äga håg och förmåga till
kraftigare bidrag, tror man sig
äfvén kunna häppas frivilliga
gäfvor, hvilka då torde anteck-
nas i dertill anvisade columner,
som upptager hvar och ens efter
behag lemnade bidrag, men kom-
ma dessa bidrag att inte uppta-
gas förr, än detta sällskap är bildadt.
Sedan en tillräcklig summa för det ä-
syftade ändamålet vinnande, blifvit
antecknad, kommer en Direktion att
bildas för upprättande af stadgar, hvil-
ken Direktion då sandas hos Undertecknad.

Laura Fabrens.

Göteborg i juni 1849.

4

muntras, och det förnämligaste och kraf-
tigaste medlet härtill: "En äm och
sedlig Modersvård" befrämjas. —

För ett sådant ändamål skulle vis-
serligen hvar och en Christligt sinnad
menniskorvån med glädje offera
sin skärf, i öfvertygelsen att men-
niskokärleken aldrig bättre och med
Christendomens anda enligare yttrar
sig, än till motarbetande af det mo-
raliska eländet, roten till allt elän-
de, till befrämjande af den morali-
ska välfärden, grunden och kärnan
till all välfärd.

Man vågar emotse ett godt ända-
mål med denna Stiftelse, för hvil-
ken föreslås följande Stadgar:

1.

Ette sällskap af välgörande frun-
timmer, under namn af: "Sällskapet
till uppmuntran af äm och sedlig Mo-
dersvård hos fattigare, med flere barn
försedda Mödrar," förenar sig till
detta gagnande ändamåls vinnande.

2.

Sällskapets föremål är, att så vidt
medlen tillåta, genom understöd hjel-
pa och uppmuntra de inom Gote-
borg och dess förstäder boende Mö-
drar, gifta eller Enkor, som med 3^{ne}
eller flere barn äro stadda i fattig-
dom, hvaruti likväl undantag må
tillåtas för ett mindre antal barn,
vid serdeles ömmande omständig-
heter. — Behofvet får dock ej va-
ra enda vilkoret för dessa under-
stöd, utan måste det nödvändigt
vara förenadt med en äm och

Sällskapets ändamål är tydligt uttaladt i detta upprop. Men ingen är, att sällskapet visserligen i främsta rum skall hjälpa fattiga mödrar, som hafva flere barn, men hufvudvillkoret här dock, att mödrarne för understödets behofvande skola utmärka sig för en om och sedlig modersvård.

Sällskapet erhö vid sin stiftande 111 deltagare, hvilka dels genom en för en gång gifven summa och dels genom utfastande af årliga bidrag blefvo ledamöter. Redan samma år kunde en summa af 365 riksdaler utdelas till 24 mödrar med 92 barn och dessutom 1000 riksdaler afsättas som en särskild fond.

År 1850 steg ledamöternas antal till 175. Utdelning verkställdes liksom förut, men dessutom anordnade Sällskapet en arbetsinrättning med syftemål att skaffa arbetsförtjänst åt sådana behöfvande kvinnor, som genom ålderdom, bräcklighet eller andra orsaker befunnos urståndsat. ta att försörja sig och de sina. Två rum förtyndes för detta ändamål och en föreståndarinna antogs för bestidande af inrättningens oafbrutna gång; materialier uppköptes af Sällskapet och

74

de därpå förfärdigade kläderna
och effekterna dels försålles
der hand, dels utdelades sam-
understödt åt behöfvande modrar
och barn.

Läroskolan, som 1851 ökat sin
medlemsantal till 219, hade nu slå-
git in på rätt väg. Det vinn ge-
nom arbetsinrättningens tillkomst
antydde, att själfhjälpen och gjäf-
verksamheten ingick i dess pro-
gram; och arbetsinrättningen, som i
början endast sparsamt anlätades, ut-
vidgades nu så, att blott 55 kvin-
nor där erhöles arbetsförtjänst, ett
ännu större antal anmälde sig ut-
tan att kunna behöfva arbete.

Läroskolans ledamöter afades för
hvarje år och revisorerna ^{giva tack samt erkän-} ~~spara och~~
^{na} ~~från~~ ^{berom} ~~af~~ ^{för} Läroskolans verk-
samhet. Dyrmerligen anmärkningsvärd
är revisionsberättelsen för år 1854,
som undertecknats af ~~ingen min-~~
~~dre än~~ Johan Henrik Thomander och
James Dickson jr. Ur denna må föl-
jande tankvärda ord anföras:

"Nödens frestelser äro stora, och
det behöfves i sanning, att många
medel samverka för att bidraga
till deras undanröjande eller för-
svagande. Penningen är onckligen
det ena, men den är icke allt.
Ingen menniska upprättas genom
penningen allena: skall det ske,

så sker det genom den gudomliga och den meniska kärleken. Kärleheten, allvar, råd och förmaning är också en hjälp, och i sanning icke den minst oömliga. Det behöves ett personligt förhållande till de meniska man vi göra meniska. Det är långt ifrån att i vårt land alltför mycket skulle i detta hänseende vara tillgjordt: fastheldre är den omvårdnad som bör förtä i denna riktning här endast i sin "begynnelse".

Af den 1855 års revisorer, Torsten Ru-
denschild, och J. J. Ekman, bestyrkte, att Sällskapets meniskovänliga syftemål i väsentliga måtto redan uppnåtts under den form sällskapet antagit och säga:

"Sällskapets ursprungliga och visserligen viktigaste föremål är uppmaning och befordran af om och sedlig modersvård, och första vilkoret härpå är naturligtvis, att beredda modrarne möjlighet att få vistast i hemmet hos barnen. Sällskapets inrättningen med dess erbjudna hemarbeten har varit ett alldeles ändamålsenligt medel hertill. Den personliga umgängelse, som inrättningen åstadkommit emellan meniskovänliga sällskapsledamöter och om dessas arbete välviga afvettigade arbetotagare, har i sin ord-

9. 18

ning åt de förra hos de sednare
beredt jordmånen till smottaglig-
het för andeligt utsäde, d. a. för
beredt den hjertliga sinnesstäm-
ning, som måste förutsättas, för
att råd, varningar och uppmuntran-
gar för åstadkommande af en
och sedlig modersvård skola slå
rot och bära frukt."

Men revisorerne föreslogo afom
en utvidgning af Sällskapets verk-
samhet och detta af så vidtom-
fattande natur, att Sällskapet då
skulle hafva blifvit dels en verk-
samt kontor mellan hjälpehöfvande
och hjälpebidande, dels skulle fun-
gerat ^{sefter} ~~läsa~~ en fullständigt be-
berfeld-system.

De äro afversky Sällskapets kraf-
ter. Härtill kom och, att med år
1857 synnerligen gynnsamma konjunk-
turer för landet ingingo, som ökade
arbetsförtjänsterna så, att arbetsin-
rättningen ej vardt mycket ^{efterfrågadt}. Revisorer-
na i början af 1858, P. A. Hedlund och
Olof Wijk, konstatera emellertid, att
sällskapets verksamhet medfört di-
rekt välsignelse till de många, som
i sällskapets uppmuntrade deltagan-
de vunnit hjälp i nöden, tröst i
bekymren samt den hugsvalde,
som ligger i känslan och medne-
skandet af att vara föremål för goda
och deltagande medmänniskors upp-

10. ~~11~~
riktiga välvilja."

1858 års revisorer, P. Wieselgren och C. M. Ramsay, berömma, liksom föregående revisorer, direktionens och Läkhusets uppförande och nitiska verksamhet samt föreslå, att kommunen skan träda emellan och lemna fria rum i någon af stadens egendomar, alldeles utom Läkhusets verksamhet, så betydligt understött den allmänna fattigvården.

Detta förslag blef emellertid ej genomfördt, men Läkhuset utvidgade sin verksamhet under följande år och hade bl. a. år 1860 glädjen att emottaga en gåfva på 1000 riksdaler från K. M. och drottningen.

Åren 1862-6 var Läkhusets arbetsmättning ej mycket efterfrågad och verksamheten ej betydande, antagligen emedan stiftarinnan, statsrådsinnan Läkrens år 1864 afflyttade från staden. Med år 1867 börjar en ny period af lifaktighet, som från 1870 för hvarje år var i tillväxt och under hela sjuttio-talet var nästan lika intensiv. Som högre resultat visa åttio- och nittio-talen, ehuru Läkhusets tillgångar icke varit i sådan tillökning, att en starkt utvidgad verksamhet ej kunnat komma i fråga.

Årtalet fasta pensionärer har sedan 1886 utgjort 36 st. årligen, hvarjäm-

te arbete under de senare åren utdelnats till omkr. 90 personer af arligen.

Inalles hafva under åren 1853-78 i arbetslösa arbetats	96,442:43 kronor,
samt i penningunderstöd till pensionärer	23,426:—
eller tillsammans	119,868:43

Under samma tid hafva kläder utdelats till ett sammanlagt värde af 78,318:75 ,
 hvaraf till pensionärer för 21,251:97 kr.,
 till arbeteskor 5,520:78 ,
 och till andra behöfande 1,546:— ,

Inalles har sålunda under dessa år ^{utgefringens} utdelning utgjort 148,187:18 ,
 eller i medeltal per år 3,220:58 kronor. Stora mängder klädesplagg, som bortgifnits,
 är okänt och äfven antalet af tillverkade effekter är oberäkneligt.

Sällskapet har under sin femtioåriga tillvaro haft glädjen emottaga gåfvor
 och donationer till ett sammanlagt belopp af 44,408:46 kronor. Bland dessa
 märkas: gåfvor af ^{Land: burgmästare} Golden-Oorden ^{kr. 300 (100)} 500:—
 " Assemble-Direktionen 452:—
 " Sällskapet Dankretsen 650:—
 " Hennes Majest. Inkekoronungen 1860 1,000:—
 " Konrad W. Röhls 1,000:—
 " Fru Karin Röhls 5,000:—

Samt den storartade af lävarande ^{allmänna} Demoiselle Sothilda Wegnes 20,000:—
 hvarjehuru den dottern G.E. Westholms ^{af sin lifvaktning} för sin ämne bekostat annorlunda af sin lifvaktning (försörjning).

Vidare hafva såsom donationer tillfallit Sällskapet: genom Anders Carlsons testamente kr. 5,000:—
 " E. G. Anderssons " 2,000:—
 " Kiftendorfs " 1,000:—
 " C. P. Blombergs " 964:73
 samt till minne af den 5 februari 1877 till förökande af sällskapets kapital — 5,000:—

De handlingar, som vara Sällskapet tillfallna donationer, komma att tryckas i
 den samling donationsakter, som genom Landsfullmäktige utgifves.

Sällskapets kapital utgjorde den 31 december 1898:

Värdopapper, nominellt 36,300 kr., upptagna till	34,556:37
Utlänt mot inteckning	5,000:—
Investerade i sparbank	3,106:48
Kassa	1,059:60
	<hr/>
Kronor	43,722:45

hvar till komma:

Värdet af fridiga kläder och inköpta materialier	3,857:86
Inventarier	200:—
	<hr/>
eller tillsammans	Kronor 4,057:86
	<hr/>
	Kronor 47,780:31

12. 18

Föreningens verksamhet är begränsad till räntorna på det ägda kapitalet samt inkomsten af årsavgifterna från f.n. 209 medlemmar. Lös-sälgnngen af kläder är dock vida större och uppgick år 1898 till öfver ⁵⁵⁰⁰ 7000 kr. Samma år inköptes varor och andra materialier för ^{3624.30} 3962.12 kronor, utbetaltes i arbetslöner ^{8495.75} 4567.10 kr. ^{samt} utdelades kontant 540 kronor och i kläder för en värde af ^{1572.45} 353.43 kr.

Sällskapet har haft tillfredsställelsen att alltid glädja sig åt synnerligen dugliga och plikttrogna arbetsföreståndarinnor, hvilkas nit vitsordats icke blott af styrelsen, utan afven af revisorer och allmänheten. Den första, fru Storberg, afgick 1853, hvarefter arbetsafdelningen under mer än en fjärdedels sekel, eller f.o.m. 1880, leddes af ^{fru och} ~~man~~ Linneberg. Sedan fru ^{Therese} Ingman, som 1880 öfvertog ledningen, år 1886 med döden afgått, utsågs fru Mathilda Holmér till föreståndarinna och har ^{huru} sedan dess plikttroget och verksamt egnat sig åt detta kall.

Sällskapets ursprungliga stadgar omändrades den 27 mars 1877, dock utan den viktigaste förändring af grundförutsättningarna för Sällskapets verksamhet. Styrelsen, som kompletteras sig själf, utgöres af tolf damer, ~~som~~ ^{hvilka} sinsemellan fördela ar-

betel med tükklipping m. m. samt
 equa tursyn at pensionärer och ar-
 beterskor. Hvarje styrelseledamot äger
 rätt att utvälja tre pensionärer, bland
 hvilka understödet fördelas; arbeten,
 som utlemnas från arbetsinrättningen,
 hesta dels i som, dels i spånad, stick-
 ning och väfnad och försäljas veder-
 mera ~~dels under hand~~ ^{i Sällskapets} ~~dels~~ ^{genom}
~~egen lokal och dels vid ett allige, återkommande tillfälle, i ett större lokal, under de 20~~
~~offentliga auktionen.~~ ^{Arnas ären i Stadens Sörs- och Festivitetshus,}
^{vid hvilket egenare täfvels unga damer legarna böniget styrelsen id värdigt biträde.}

Sällskapets direktion, som ~~utväs~~
 utgöres af undertecknade, med fru-
 arne ^{Hilmas} Shedenius och ^{Hilmas} Stenrupagen två supp-
 leanter, bestod vid Sällskapets stift-
 tande af följande ledamöter: fruarne
Låhræus, Karström, Wilderding, Dickson f.
Wilderding, Stefanidsson f. Körning, Ewert,
Frank, Magnus, von Holten, Winnell,
Geijer och Sahlgren.

Såsom ordförande fungerade från
 Sällskapets stiftande till år 1864 fru
 statsrådsman Laura Låhræus, hvarefter
 följande personer i nämnde egenskap
 fungerat:

- åren 1864-81: fru C. Ch. Geijer
- " 1881-89. " Ida Dahl
- " 1889-95: " Hilda Boye och

från år 1895 undertecknad Anna Andreen.

Såsom sekreterare hafva tjänstgjort: ~~år~~
 åren 1852-1860 ^{Lapmanskans skriftrum, åren} ~~1860-80~~ fru Emma Grading, åren
 1880-96 fru Hedda Berger och från den-
 na tid undertecknad Ellen Dickson.

Läusskapets verksamhet har sålunda, såsom synes af ofvan anförda uppgifter, ej varit ringa. Styrelsen an-
håller att, till alla, som understött
dessa sträfvaner, få framföra sina
vårdsamma tacksågelses och ber att
få såsom sina egna ord upptaga
det yttrande, hvarmed revisorerne
Hedlund och Wijk år 1858 afslutade
sin revisionsberättelse:

"Såsom om välsignelsen af Läska-
pets verksamhet icke alltid kan
genast tråda i dagen, så vet man
dock, att de goda frön, som här
läggas i jorden, bära till dem, hvil-
ka skola bära mångfaldig frukt."

Göteborg i oktober 1899.

Anna Andrién

Anna Andrién, född Falkman, Hedvig Lagerberg, född Nisbeth.

Louise Maynat, född Fürstenberg. Luca von Sydow, född Wikström.

Anna Birgitta, född Strockenfeldt. Alfhild Frisell, född Lindberg.

Ellen Dickson. Ellen Berggren, född Birch. Henriette Maynat, född Meyer.

Alma Kindal, född Göberg. Clara Borsell, född Melin

Wilhelmine Olsson, född von Kocken.